

Artikkelen er tidligere publisert i Fiber Art Sweden, 2006

Begär

av Margareta Klingenberg

Det står vid det här laget klart att den textila materien och de därmed sammanknippade produktionsmetoderna tillfört samtidskonsten nya och betydande möjligheter. Inte alltid som resultat av fördjupning, renodling eller försvar av ett kompetensområde utan snarare som ytterligare en möjlighet i en utvidgad situation där konstnärer bejakar och tillvaratar långt mer än bevakar och utesluter.

I en utvidgad och inklusiv situation tycks de textila materialen och uttrycksmedlen väcka samtidskonstens begär. De textila verkningsmedlen är inte mindre adekvata och berättigade än andra. Textila artefakter och produktionsprocesser approprieras och annekteras av konstnärer oavsett bakgrund och skolning. I samtidskonstens öppna fält vågar många, med Sven - Olof Wallensteins ord, överskrida sin kompetens. Konstnären använder de medel som situationen kräver. Många tillåter sig att hantera textila trådar och måleriets historiska underlag, linneduken, verkar kunna vara vilket som helst. Den så kallade textilkonstens tidigare icke-plats mellan genrerna och institutionerna har upphört att vara ett problem. Dess belägenhet kan sägas vara lika god som någon annan. Därmed har heltäckningsmattan, strumpbyxan, mjukdjuret, joggingbyxan, kaffeduken, märkduken, det flamsäkra draperiet, den kritstrecksrandiga kostymen, klänningen, virkningen och den befläckade byken gjort intåg på konstscenen (Jessica Stockholder, Carin Ellberg, Mike Kelley, Marianne Lindberg de Geer, Petter Helsing, Lillevi Hultman, Annika von Hauszwolf, Ola Persson, Charlotte Enström, m fl. Mija Renström m fl, Anna Lena Carlsson, Johannes Sjögren). Men de bekanta materialen och föremålen är förändrade, återanvända och återkommer i ny skepnad.

De teoretiska och praktiskt värdeförskjutningar som pågått inom bildkonsten sedan 1960 talet har fått effekter även för den som mer uttalat valt att verka med textila medel. I det utvidgade fält som Rosalind Krauss tecknar 1979 blir konsekvenserna inte bara att den konstnärliga spelplanen och terrängen vidgas utan också att konstnärer förväntas byta ståndpunkt och kan tänkas förflytta sig mellan olika positioner i det beskrivna fältet. Det konstnärliga arbetet kan pågå som en rörelse och process mellan olika material, medier och praktiker. I det nya tillståndet utför konstnären en serie logiska operationer mellan en uppsättning kulturella termer, skriver Krauss. Vilken konstnär som helst kan successivt inta vilken position som helst.

Med denna logik har även det textila arbetsfältet vidgats ; det textil baserade arbetet har kommit att innebära en stor frihet att förflytta sig mellan genrer och inta skiftande positioner i förhållande till materialets och mediets historia, tradition och ikonografi. Vad vi sett är därför hur konstnärers uppmärksamhet kan pendla från unika verk som utstrålar autenticitet och prakt till det reproducerbara, massproducerade och triviala. Mellan den högst värderade och prestigeladdade textila materien och den allra lägsta. Mellan det skört intima och det motståndskraftiga och beständiga på de allmännaste av platser och i offentliga rum. Från gobelängens, pärlstickningens eller den handknutna mattans aura till lump och befläckade, nedsölade trasor där numera också smutsfläcken, utsöndringen, lagningen och tvättprocessen är värdiga kartläggning, undersökning och omvandling till konst.

Följden för den individuella konstnärens praktik har också blivit att ingen längre binder sig för vissa material och inte heller låter sig definieras av ett bestämt medium. Konstnären är fri att besätta och utforska en mängd positioner oberoende av en organisationsprincip som dikteras av ett givet mediums specifika betingelser, skriver Krauss. Inte så få i den sammanslutning som benämns Fiber Art visar sålunda stor förtrogenhet med så kallade nya medier och förflyttar sig obesvärat mellan de textila materialen och redskapen i den egna ateljén och det elektroniska bildarbetet i de digitala verkstäderna. I en interdisciplinär och hybrid situation är virkning och video jämställda uttrycksmedel. Förflyttningen innebär inte bara ett tekniskt skifte mellan materiellt och dematerialiserat utan också från rumslighet till tidslighet. Med videon följer möjligheten att lämna de rumsliga begränsningarna för ett medium som utspelar sig i tid. För textilt baserade konstnärer kan en och samma arbetsprocess alltså omfatta mönsterskapande, sömnad, bildandet av en syförening, matlagning, videoinspelning inklusive soundtrack och social samvaro i en process vars resultat till slut fotograferas och gestaltas i ett utställningsrum. Valet står inte mellan spinnrocken eller symaskinen, kameran eller scannern. Vävstolen, stickningen och sybågen tas i bruk när så är påkallat. Tillfället gör tjuven. Konstnären greppar de verktyg och medel som påkallas.

#

Textil konst har, till skillnad från måleri och skulptur, inte haft någon fjättrande formalistisk motståndare att bekämpa. Det brott som skett har istället gjorts gentemot en rik tradition av både folklig konst och högkultur mättad med konventioner och konnotationer. En synlig konstruktiv strategi under senare år har varit att inte frånhända sig den belastning som vidhäftar det textila arbetet utan tillvarata och omvandla den till en berikande del av arbetsmaterialet. I en annan version har de samtida konstnärliga hantverkens starka motståndskraft och visuella överlevnad tolkats som motstånd mot modernismens påbud. Sådan otidsenlig trohet gentemot material och

metoder väcker inte alltid respekt och inte sällan förvåning. Till skillnad från många andra relationer är den inte tillfällig och övergående utan präglad av uthållighet och ett medvetet val.

Med det hittills sagda är det alltså tydligt att många konstnärer fortfarande drivs av äkta vilja att fullfölja till synes mediums specifika strategier och finner detta djupt meningsfullt. I detta arbete överträffar den konceptuella insatsen ofta den traditionellt hantverksmässiga. Arbetsprocessen kan innebära att granska och ordna ett material. Varje textilt fragment är laddat med mening. Att ta till vara, spara, och lagra är textila förhållningssätt som ligger nära minnesprocessen.. Att rota i belastade material och förbrukade klichéer och mönster kan tolkas som återbruk. Skikten av tyg lagrar erfarenheter och minnen. Tingens och materialens språklighet kan bära uttryck. De triviala objektens latent energi uppdagas och prövas. Den ansenliga tidsaspekt som ofrånkomligt betingar det textila arbetet vänds till en möjlighet och till en del av uttrycket. Att laga, knyta eller sy ihop kan vara lösningen i nöden. Sådan grundläggande vetenskap och erfarenhet tillvaratas i vidaste bemärkelse. Vad som utvinns ur textil materia tar gestalt och förs vidare i nya sammanhang.

I texter om måleri i det utvidgade fältet understryker Sven-Olof Wallenstein den postmoderna konstens metakarakter; intresset för att appropriera tidigare verk och göra dem till föremål för undersökningar. Återanvändning av bilder, granskning av tidigare estetik, ideologi, trädning och tradition, arbete med meningsförskjutningar, till och med plagiat kan ge aktningvärda resultat som visuellt och materiellt liknar tidigare verk men får ny innebörd under andra förutsättningar och i annan tid. Textil konst har varit och kan vara att fingerfärdigt bereda och förädla råvara och ge den rumslig gestaltning. Men textilt arbete innebär inte bara att behärska och hantera material och metoder. Textil kan också vara materia mättad med mening, innebörd. För att låna ännu ett uttryck från vad Wallenstein skriver om måleriet: material, verktyg och de särpräglade produktionsprocesserna har ackumulerat laddning under lång tid. En hypotes är att det är genom denna förmåga att härbärgera mening den textila materien utövar sin lockelse och genom möjligheterna till återbruk och återanvändning erövrar en ny och förstärkt ställning i samtidskonsten.

#

Bortom nytta, bruks- och bytesvärden har föremål och material förmåga att möta och väcka andra behov. Om detta talar både Freud och Judd - men dessa skillnader diskuteras också ingående av Hanna Arendt. Allt förtingligande är förvandling och transformering, skriver hon. Men vad som skiljer konstverket från bruksföremål och varor är att transfigurationen framspringer ur och frammanar den mänskliga förmågan till eftersinnande tänkande.

Textilt arbete, dess processer, material och objekt låter sig inte avgränsas inom det konstnärliga fältet och yrkesrollen utan griper in i alla livsområden. Med sin position mellan högkultur och folklig konst, mellan hantverk och massproducerade varor förgrenar sig den textila materien till brukare och tillverkningsplatser över hela världen. Med sin grundläggande allmängiltighet kan de textila materialen och fibrerna tjäna som förbindelselänk mellan individer och världar, som markörer och bärare av identitet och mening. Att fullfölja granskningen av den betydelsemängda textila materien kan i ett vidare perspektiv vara en synnerligen produktiv process som kanske mest kan liknas vid psykoanalysen ; att söka efter det betydelsebärande, att bärga mening ur ett material där inget är så obetydligt att det saknar innebörd och allt är värt att granskas.